

Advies over het voorontwerp van decreet tot wijziging van het decreet van 8 juni 2000 houdende dringende maatregelen betreffende het lerarenambt en van het decreet van 14 juli 1998 houdende diverse maatregelen met betrekking tot het secundair onderwijs en tot wijziging van het decreet van 25 februari 1997 betreffende het basisonderwijs

1 Situering

Op 24 april 2001 vroeg mevr. M. Vanderpoorten, Vlaams minister van onderwijs en vorming, de Vlaamse Onderwijsraad om bij hoogdringendheid advies uit te brengen over het bovenvermelde voorontwerp van decreet.

Het advies beperkt zich tot een standpunt over de zelfstandige stage van studenten die een initiële of voortgezette lerarenopleiding volgen (art. 17). De andere thema's uit het voorontwerp van decreet zijn statutaire aangelegenheden. De Onderwijsraad besliste in het beleidsplan om over personeelsmateries slechts dan advies uit te brengen als deze onderwijskundige repercussies hebben.

Het advies is goedgekeurd op de algemene raad van 15 mei 2001. 15 leden stemden voor en 14 onthielden zich. Er waren geen tegenstemmen.

2 Het principe van zelfstandige stages

De Onderwijsraad is van mening dat stages een inherent onderdeel zouden moeten uitmaken van de lerarenopleidingen. Een essentieel onderdeel hiervan is een stage waarin de student voor een bepaalde periode een groot gedeelte van het klasmanagement voor zijn of haar rekening neemt en functioneert als lid van een schoolteam (over de voorwaarden hiervoor, zie punt 2 op p. 3) Dit vormt een uitstekende aanloop tot de instap in het beroep en zal hopelijk de praktijkshock verzachten. Cruciaal is ook dat de zelfstandige stage ingepast wordt in globale leerlijnen die de hogeschool uittekent (zie punt 3).

Het is evident dat deze stages sterk begeleid worden zoals omschreven in punt 1 van deel 5 hieronder.

De Onderwijsraad vindt dat dit concept evenzeer belang heeft in de initiële lerarenopleidingen aan de hogescholen als aan de universiteiten en onder specifieke voorwaarden in de GPB-opleidingen.

De Vlor neemt zich voor een meer algemeen advies uit te brengen eens de resultaten van de evaluatie van de lerarenopleidingen gekend zijn.

3 Implicaties van de voorliggende maatregel voor het basis- en secundair onderwijs

De Vlor verwijst naar de prognoses gemaakt op het departement onderwijs inzake het lerarentekort 2001-2004. Volgens deze berekeningen zal de vraag naar onderwijzers tot en

met 2004 met 2024 BFT toenemen. Afgezet tegenover de te verwachten instroom, is er sprake van een gecumuleerd tekort van 1722 onderwijzers voor de komende vier jaar. Het basisonderwijs wordt geconfronteerd met een dilemma. Een ernstig tekort aan interimarissen kan de kwaliteit van het basisonderwijs ondergraven. Anderzijds is het basisonderwijs bezorgd om de kwalificatiegraad van de leraren. De vrees bestaat dat scholen aangesproken worden op het niet-behalen van eindtermen of didactisch minder goed functioneren van een nog niet gekwalificeerde leerkracht. In die zin dient erkend dat er verschil in functioneren is tussen een stagiair die net het derde jaar heeft aangevangen en de stagiair tijdens de laatste maanden van zijn of haar opleiding. Anderzijds is het aantal afwezige leerkrachten groter in de tweede helft van het schooljaar.

Directies uit het basisonderwijs stellen ook vragen bij de verhouding tussen de basisschool en de stagiair. In welke mate moet ook een stagiair loyaal het pedagogisch project onderschrijven? Kan een directeur een stagiair die zware fouten maakt, wegsturen? De vraag rijst of het opportuun is dat een stagiair alle taken van een afwezige leraar overneemt (beoordelingen, doorverwijzingen naar het buitengewoon onderwijs) of elke leraar kan vervangen (taakklas, eerste leerjaar, OVB ...). De stageschool zou moeten kunnen differentiëren in de opdrachten die ze aan de stagiair toevertrouwt. Uit dezelfde analyse voor het secundair onderwijs blijkt dat daar vooral een vakgebonden benadering is aangewezen. Het tekort situeert zich in zogenaamde knelpuntvakken zoals Nederlands, wiskunde, Frans... Een op vier knelpuntvacatures heeft betrekking op een leraar TV-PV. Dit is erg veel gelet op het aandeel van deze vakken in het totale pakket uren-leraar. In het schooljaar 1999-2000 kampte het secundair onderwijs met een minimaal tekort van 833 leerkrachten.

4 Organisatorische en onderwijskundige consequenties van het voorstel voor de lerarenopleidingen

De lerarenopleidingen stellen heel wat vragen bij de inpasbaarheid van de zelfstandige stage in het huidige concept van zowel de opleiding als de stage.

Stage wordt nu gekaderd in een globaal opleidingstraject waarbij de leerling leert functioneren in verschillende contexten. Tijdens de stage krijgt de student geregeld feedback om zijn handelen bij te sturen en de reflectie over het eigen handelen te stimuleren. Deze regelmatige feedback stimuleert het ontwikkelingsproces van de stagiair tot een volwaardig leraar. De inpasbaarheid van de zelfstandige stage in een globaal concept op stages en de mogelijkheid tot intense begeleiding moeten absoluut verzekerd worden.

De **opleiding** zal de ervaringen die de stagiair inbrengt, theoretisch verdiepen en bevragen. Doordat de zelfstandige stage zoals de Minister nu voorstelt, per definitie niet te plannen is, dreigt de wisselwerking tussen theorie en praktijk weg te vallen. Het betekent ook dat sommige studenten belangrijke opleidingsonderdelen op zelfstandige basis dienen te verwerven. De wisselwerking tussen theorie en praktijk moet ook bij een langdurige stage in een school gegarandeerd worden.

De lerarenopleidingen wijzen het concept van zelfstandige stage zoals het hier voorligt af. Zij vinden wel dat studenten kunnen bijdragen om vervangingen in stagescholen op te lossen mits dit het opleidings- en stageconcept zoals hierboven aangegeven niet ondergraaft.

De studenten uit de lerarenopleidingen vragen bovendien garanties voor een objectieve evaluatie van hun stage.

5 Advies : voorwaarden waaronder studenten uit de lerarenopleidingen kunnen bijdragen aan de personeelsproblematiek in het leerplichtonderwijs

De Vlor verwijst naar de onder punt 3 geciteerde prognoses over het lerarentekort. De overheid zoekt terecht naar oplossingen om aan deze problemen tegemoet te komen. Een van de denksporen is het inschakelen van laatstejaarsstudenten uit de lerarenopleiding en de voortgezette opleidingen. De Onderwijsraad vindt dat het inschakelen van deze studenten moet kunnen, zij het dat de maatregel op zich onvoldoende is om het tekort aan vervangers op te lossen. **De Vlor dringt er daarom bij de minister op aan om op korte termijn een samenhangend beleid op te zetten om de tekorten op een structurele wijze op te vangen.**

Anderzijds erkent de Onderwijsraad de bezorgdheid van zowel de stagescholen als van de lerarenopleidingen over de kwaliteit van beide vormen van onderwijs. Een win-win-situatie moet worden nagestreefd.

Daarom koppelt de Onderwijsraad **een gunstig advies voor een beperkt experiment van één schooljaar aan een aantal strikte voorwaarden.** Sommige hiervan dienen door de overheid opgelegd; andere kunnen op basis van afspraken tussen hogescholen en stagescholen worden gerealiseerd. We geven dit onderscheid telkens aan.

1 De Onderwijsraad vindt dat de zelfstandige stage enkel kan op basis van vrijwilligheid en overleg tussen de lerarenopleiding, de student en de stageschool. Het zou wenselijk zijn dat lerarenopleidingen en de stagescholen afspraken maken over het verloop van de stage: de duur, de periode waarin dit zinvol kan, de opdrachten die de stagiair kan opnemen, de begeleiding vanuit hogeschool en stageschool, de voorwaarden die de stageschool stelt aan de kandidaat-stagiair ... In de context van vrijwilligheid en overleg is §2 onaanvaardbaar.

2 De zelfstandige stage moet voldoende pedagogisch omkaderd en begeleid worden opdat ze een zinvol opleidingsonderdeel kan worden voor de derdejaarsstudent. Het voorontwerp van decreet legt hiervoor de hoofdverantwoordelijkheid bij de directeur van de instelling. De Vlor vindt dit onterecht. Eerder al pleitte de Vlor ervoor dat de overheid een stelsel van mentoren invoert die beginnende leraren kunnen begeleiden en hiervoor ook een extra financiële vergoeding krijgen. Dit is een zeer haalbare vorm van loopbaanperspectief waardoor een aantal ervaren leerkrachten misschien iets langer in het onderwijs kunnen worden gehouden. De financiële gevolgen wegen op tegen de besparingen die het niet betalen van interimarissen met zich brengen. Door de extra-verloning kan van de mentor ook verwacht worden dat hij/zij zich begeleidingsdidactisch naschoolt.

De mentoren zijn verantwoordelijk voor de begeleiding en de evaluatie van de studenten, in nauw overleg met de hogeschool. Zij kunnen ook de eindverantwoordelijkheid opnemen voor opdrachten die de stagiair niet alleen mag opnemen (b.v. doorverwijzingen naar het buitengewoon onderwijs). Tegelijk zouden de mentoren ook kunnen instaan voor de begeleiding van jonge leerkrachten in de school.

3 Naast de begeleiding door de mentoren zal ook de hogeschool inspanningen moeten doen om de stage in te kaderen in een zinvol opleidingsaanbod waarin de student gradueel

meer verantwoordelijkheid leert opnemen en ook instaat voor het hele klasmanagement. Het concept van de zelfstandige stage zal de opleidingsinstellingen dwingen om het geheel van de stage in de hele opleiding verder te vernieuwen zoals nu ook al gebeurt. Het blijft ook de bedoeling dat stagiairs in meerdere schoolcontexten kunnen functioneren. De vorming van de stagebegeleiders vergt specifieke aandacht.

In die zin verzet de Onderwijsraad zich tegen het strakke principe van twee maanden zelfstandige stage. Het is wenselijk dat er decretaal een minimum (zes weken) en een maximum (negen weken) bepaalt. Binnen deze grenzen kunnen de hogeschool en de stageschool afspraken maken.

4 De Vlor vraagt ook om de rechtspositie van de student tijdens de zelfstandige stage en de verhouding tot de stageschool uit te klaren. Het is wenselijk dat alle studenten die ertoe geschikt zijn, evenveel kansen krijgen om zelfstandig stage te verrichten. Een dualisering tussen studenten die zelfstandige stage mochten doen en de anderen zou een ongewenst effect van deze maatregel kunnen worden. Zelfstandige stage mag geen verkapte vorm van een aanwervingsstage zijn. Anderzijds zal de ontvangende school het recht opeisen kandidaten aan te stellen die het eigen pedagogisch project onderschrijven. Is er een vergoeding in het kader van het woon-werkverkeer? Hoe wordt het woon-werkverkeer verzekerd? Hoe kan de burgerlijke aansprakelijkheid van de studenten geregeld worden? De relatie tussen de zelfstandige stage en de bepalingen van de decreten rechtspositie dienen verduidelijkt te worden. Ook de implicaties van de wet op het welzijn moeten nader onderzocht worden.

5 Na het experimenteerjaar moet deze maatregel grondig geëvalueerd worden op de effecten voor de stagescholen, de leerlingen, de lerarenopleidingen en de studenten in deze opleidingen.

6 Technische bedenkingen

De Onderwijsraad is van mening dat het voorontwerp van decreet onduidelijkheden bevat. De onduidelijkheden die de huidige tekst oproept, worden hieronder aangegeven.

6.1 Omvang van de zelfstandige stage

De onderwijsraad heeft heel wat vragen bij de duur van de stage.

Het voorontwerp bepaalt dat het om 15 studiepunten op een totaal van 60 studiepunten gaat. Het gaat dus om een vierde van de totale omvang van het studiejaar. Voor het lager onderwijs bepaalt het voorontwerp van decreet dat het om een ononderbroken stage moet gaan van twee maanden. In het kleuter- en het secundair onderwijs kunnen stages wel onderbroken worden of de twee maanden overschrijden?

De tekst beperkt de stage ook niet tot twee maanden. In de voorliggende formulering is het mogelijk om meerdere keren twee maanden zelfstandige stage te vervullen.

We verwijzen in dit opzicht ook naar de bedenkingen onder punt 4.

6.2 Zelfstandige stage en de aanstelling van andere interimarissen

De tekst bepaalt niet onder welke voorwaarden een derdejaarsstudent een afwezige leraar kan vervangen. De band met het eventuele beroep op de vervangingspool, de voorrangregeling in het kader van het personeelsstatuut e.d. worden niet aangegeven. De

directeur hoeft zelfs niet te bewijzen dat eerst andere middelen om een interimaris te vinden werden uitgeput.

6.3 Inwerkingtreding van de bepalingen

De bepalingen zouden in werking moeten treden op 1 september 2001 terwijl de organisatie van het academiejaar in de hogescholen intussen nagenoegd vastligt. De organisatorische implicaties van de voorstellen zijn dermate omvangrijk dat de vertegenwoordigers van de hogescholen eraan twijfelen of het mogelijk is om alles nog adequaat te regelen voor het begin van het volgende academiejaar.

administrateur-generaal : Jacques Perquy

voorzitter : Louis Van Beneden